

פד

(ה) אֲשֶׁר יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ¹ עוֹד יִהְלֹךְ² טוֹבִיחוֹן דְּצִדִיקִין דִּיתְבִּין בְּבֵית מִקְדָּשְׁךָ תוֹב יִשְׁבַּחוּנְךָ לְעַלְמִין³;

אָשְׁרֵי – מִי שִׁגִיעַ עוֹד לִשְׂכַח צְבִיתְךָ וְעוֹד יִהְלֹךְ צְחוּכוֹ:

קמד

(טו) אֲשֶׁר־יֵהָעֵם שְׂכָכָה לֹא⁴ אֲשֶׁר־יֵהָעֵם טוֹבוֹי דַעְמָא דַהֲכִדִּין לִיָּה טוֹבוֹי דַעְמָא דִּי אֱלֹהִיָּה שְׁהָ אֱלֹהִיו⁵;

שְׂכָכָה לֹא – שְׂכָכָה טוֹבָה הַזֹּאת שְׁלֹ

קמה⁶

(א) תִּהְלֶה לְדוֹד אַרְוִמְךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ⁷ תוֹשְׁבַחְתָּא לְדוֹד אַרְוִמְמִנְךָ אֱלֹהֵי מַלְכָּא וְאִבְרַךְ שְׁמֶךָ לְעַלְמֵי וְאִבְרַכָּה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד⁸;

(ב) בְּכָל יוֹם אִבְרַכְךָ וְאִתְהַלְלָה שְׁמֶךָ בְּכָל יוֹמָא אִבְרַכְנִךָ וְאִשְׁבַּח שְׁמֶךָ לְעַלְמֵי עַלְמִין

– מֵאִיר הַנִּיךְ –

¹ עי' ברכות לב ע"ב: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת [ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים]: מנא הני מילי אמר רבי יהושע בן לוי אמר קרא אשרי יושבי ביתך.

² עי' סנהדרין צא ע"ב: אמר רבי יהושע בן לוי מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה יהללך לא נאמר אלא יהללך מכאן לתחיית המתים מן התורה וכו' ואמר רבי יהושע בן לוי כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא שנאמר אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה. ועי' ד"ר פ"ז סי' א: אמר ריב"ל כל מי שנכנס לבתי כנסיות ולבתי מדרשות בעוה"ז זוכה ליכנס לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לעתיד לבא מנין שנאמר (תהלים פד) אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה.

³ טובתם של הצדיקים שיושבים בבית המקדש שלך שוב ישבחוך לעולמים

⁴ תדב"א רבה ה: לאחר השעה כשיגיע ימות בן דוד ויתבטל מלאך המות בעוה"ז מן ישראל יהיו כל העכו"ם אומרים אשרי העם שככה לו וגו'.

⁵ עי' במ"ר פ"ד סי' ט: אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו אין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב"ה להיות להם לאלהים. ועי' פסיקתא רבתי טז: לא מציינו כח גבורתו של הקב"ה אין הקדוש ברוך הוא בא בטרחות על ישראל וכיון ששמע משה כן התחיל משבח בישראל ואומר להם אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו.

⁶ עי' ברכות ד ע"ב: אמר רבי אלעזר אמר רבי אבינא כל האומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא מאי טעמא אילימא משום דאתיא באל"ף ב"ת נימא אשרי תמימי דרך דאתיא בתמניא אפי' אלא משום דאית ביה פותח את ידך נימא הלל הגדול דכתיב ביה נותן לחם לכל בשר אלא משום דאית ביה תרתי.

⁷ עי' מדרש תהלים טז: כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה. מאי טעמא, (תהלים קמה, א) ארוממך אלהי המלך.

⁸ עי' מדרש תהלים: ארוממך אלהי וגו'. ולא על חנם, אלא על שהבטחתנו למעלה מן הפרשה, שנאמר (תהלים קמד, יב) אשר בנינו כנטיעים מגודלים. עומדים כארזים, שנאמר (שם קד, טז) ישבעו עצי ה' ארזי לבנון וגו'. לכך נאמר, אשר בנינו כנטיעים מגודלים. וכו' מה שהוא נותן צוחה ברחובות מוריד דמעות הוא מלאך המות ומחבל, ועכשיו אין צוחה ברחובותינו. (זכריה ח, ד) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים. לכך נאמר, ואין צוחה ברחובותינו. שנאמר (שם, ה) ורחובות העיר ימלאו ילדים. הואיל וכל כך עתיד הקב"ה לעשות לישראל, לפיכך, (תהלים קמד, טו) אשרי העם שככה לו. וכשתעשה כל אלה לנו, אנו מודים ומרוממים לך על כל הפלאים שתעשה עמנו ושעשית לנו. לכך נאמר, ארוממך אלהי המלך. ישראל מרוממים להקב"ה. שנאמר (ישעיה כו, יא) רמה ידך וגו' כשם שרוממוהו על הים. שנאמר (שמות טו, כא) שירו לה' כי גאה וגו'. (תהלים צט, ה-ט) רוממו ה' אלהינו. לכך נאמר, ארוממך אלהי המלך. לא כעכשיו, אם עשה להם נסים אומרים שירה, ואם לאו אין אומרים שירה. אלא לעתיד לבוא אינם בטלים, אלא הם אומרים השירה והברכה תמיד. שנאמר, ואברכה שמך לעולם ועד.

לְעוֹלָם וָעֶד:

(ג) גָּדוֹל ה' וּמְהַלֵּל מְאֹד וְלֹגְדָתוֹ אֵין רב יי ומשבח אחד ולרבותיה לית סוף חקר:

(ד) דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ⁹ וְגִבּוֹרֹתֶיךָ דרא לדרא ישבח עובדך וגבורתך יתנון יגידו:
דור לדור ישבח מעשיך – וגם אני הדך כבוד הודך אשיחה

(ה) הַדָּר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדַבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ שבהור איקר זיוך ומלי פרישותך אמלל אשיחה:

(ו) וַעֲזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמְרוּ וּגְדֻלוֹתֶיךָ ועושנא דחלתך יימרון ורבנותך ישמעון (וּגְדֻלוֹתֶיךָ) אֲסַפְּרֶנָּה:
ועזוז נוראותיך יאמרו – וגם אני גדולתך אספרנה

(ז) יִזְכַּר רַב מוֹבְדֶיךָ יְבִיעוּ¹⁰ וְצַדִּיקְתֶּךָ יִרְגָנוּ: דכון סגיעי טובך יביעון וצדקתך ישבחון
זכר רב טובך יביעו – דור לדור גבורתך ידברו זה לזה לאמר טוב לנו להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדך מלכותו של הקב"ה (מאלתי) נו"ן חסרה מאלפ"א בית"א לפי שראה דוד זה מפלה קשה נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל (עמוס ו') וחזר וסמכה ברוח הקודש סומך ה' לכל הנפלים

(ח) חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֲרַךְ אַפַּיִם וְגָדֵל חֶסֶד: חננא ורחמנא יי מרחיק רגז ומסגי למעבד טבון

(ט) טוֹב ה' לְפָלֵל¹¹ וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו¹²: טב יי לכולא ורחמיו על כולהון עובדוי

(י) יוֹדוּךָ ה' כָּל מַעֲשֵׂיךָ וְחֲסִידֶיךָ יהודונך יי כולהון עובדך וחסידיך יברכינך

– מאיר הג"ך –

⁹ עי' פדר"א ג: ויש לנו לדרוש במה שעשה ובמה שהוא עתיד לעשות, למען יתרומם שמו של הקדוש ברוך הוא, בבריותיו שברא מסוף העולם ועד סופו, שנאמר (תהלים קמה, ד), "דור לדור ישבח מעשיך".

¹⁰ עי' מדרש תהלים קד: אף כשיעשה פיהם של צדיקים לעתיד לבוא כמעין נובע שאינו פוסק שבחו של הקב"ה, תאמר שהם יגיעים. לאו, אלא, זכר רב טובך, יאמרו אין כתיב כאן אלא יביעו. שהם נובעים כמעין.

¹¹ עי' סנהדרין לט ע"ב: רבי אלעזר רמי כתיב טוב ה' לכל וכתוב טוב ה' לקוויו משל לאדם שיש לו פרדס כשהוא משקה את כולו כשהוא עוודר אינו עוודר אלא טובים שבהם, ועי' מנחות נג ע"ב: טוב זו תורה דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם מטוב זה הקב"ה דכתיב טוב ה' לכל. ועי' ב"ר פל"ג סי' ג: טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו אמר ר' לוי טוב ה' לכל, על הכל שהוא מעשיו. אמר ר' שמואל טוב ה' לכל ורחמיו על הכל, שהן מדותיו, הוא מרחם. רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר טוב ה' לכל ומרחמיו הוא נותן לבריותיו. ועי' מדרש תהלים כב: אמר ר' חנינא, (תהלים קמה, ט) טוב ה' לכל. בעולם הזה. אבל לעתיד לבוא, (שם קכה, ד) הטיבה ה' לטובים.

¹² עי' ברכות ז ע"א: ההוא צדוקי דהוה בשבבותיה דרבי יהושע בן לוי הוה קא מצער ליה טובא בקראי יומא חד שקל תרנגולא ואוקמיה בין כרעיה דערסא ועיין ביה סבר כי מטא ההיא שעתא אלטייה כי מטא ההיא שעתא ניים אמר שמע מינה לאו אורח ארעא למעבד הכי ורחמיו על כל מעשיו כתיב. ועי' ב"מ פה ע"א: על ידי מעשה הלכו יומא חד הוה קא כנשא אמתיה דרבי ביתא הוה שדיא בני כרכושתא וקא כנשא להו אמר לה שבקינהו כתיב ורחמיו על כל מעשיו אמרי הואיל ומרחם נרחם עליה. ועי' תנחומא נח ו: הקב"ה כשם שרחמיו על האדם כך רחמיו על הבהמה שנאמר (תהלים קמה) ורחמיו על כל מעשיו.

יְבָרְכֶנּוּ:

(יא) כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֵאמְרוּ וּגְבוּרַתְךָ אִיקָר מַלְכוּתְךָ יִמְלִלֶוּ
יְדַבְּרוּ:

(יב) לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרַתְךָ וְכְבוֹד
הַדָּר מַלְכוּתְךָ:

(יג) מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עֲלָמִים¹³
וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל דּוֹר וְדָר:¹⁴

(יד) סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנּוֹפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל
הַכְּפוּפִים:¹⁵

(טו) עֵינַי כָּל אֲלֵיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן
לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ:¹⁶

(טז) פּוֹתַח אֶת יְדֶיךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי
רְצוֹן:¹⁷

– מאיר הג"ך –

¹³ ועי' מדרש פנים אחרים נוסח ב - פרק ה: ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. נערה מאפרה והפטיטה השק והלבישה הקב"ה מעין מלכות של מעלה שכן הוא אומר מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה ג).

¹⁴ עי' ברכות ד ע"ב: אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל במערבא מתרצי לה הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל אמר רב נחמן בר יצחק אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקדש שנאמר סומך ה' לכל הנופלים. ועי' מדרש אותיות רבי עקיבא השלם נוסח א - אות מ: כל אותיות שבמרכבה מקדמין בשירות ותשבחות להקביל פניו ואף מ"ם ומ"ם שבמרכבה מקבלין פני שכינה באותה שעה בשירי עוז ומלכות ופותחין את פיהן ואומרים שירה ומה שירה שהן אומרים מ"ם פתוחה אומרת מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה ג) ומ"ם סתומה אומרת וממשלתך בכל דור ודור (שם). ועי' מדרש אותיות רבי עקיבא השלם נוסח ב: אחר כך נכנס מ"ם ועמד לפני הקדוש ברוך הוא ואמר רבונו של עולם רצונך שתברא בי את עולמך שבי עתידין באי העולם לומר מלכותך וממשלתך בכל שנאמר (תהלים קמה ג) מלכותך מלכות כל עולמים וגו'.

¹⁵ עי' הערה הקודמת. ועי' ב"ר פע"א סי' ב: סומך ה' לכל הנופלים אלו העקרות שהם נופלין בתוך בתיהם וזוקף לכל הכפופים כיון שהקב"ה פוקדן בבנים הן נזקפות. ועי' מדרש אגדת בראשית - פרק מט: הקב"ה כשהוא רואה לאדם שנכפף ומטה ידו נותן לו יד וזוקפו שנאמר סומך ה' לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים (ה') לכל הכפופים (שם שם) העומדים אינו אומר כאן אלא סומך ה' לכל הנופלים הוא אותן שנאמר סומך ה' לכל הנופלים. חס ושלום שאם נפלו אין להם תקומה שנאמר שם נפלו פעלי און דחו ולא יכלו קום.

¹⁶ עי' כתובות סז ע"ב: ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו.

¹⁷ עי' לעיל הערה 6. ועי' תענית ב ע"א: אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של גשמים מפתח של חיה ומפתח של תחיית המתים וכו' במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה דכתיב פותח את ידך וגו'. ועי"ש ח ע"ב: אמר רבי שמואל בר נחמני ניבעי רחמי אכפנא דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ועי' ב"ר פ"ג סי' ו: רבי חייא בר אבא אמר שקולה [ירידת גשמים] כנגד תחיית המתים רבי אבא ורבי חייא בשם רבי אבא אמרו אף חכמים קבעו אותה בתחיית המתים בזו יד ובזו יד בזו פתיחה ובזו פתיחה בזו יד שנאמר (יחזקאל לז) היתה עלי יד וגו' ובזו יד פותח

ומשביע לכל חי לאון – כדי פרנסתו הוא משביע את טובו ואת לאונו ואת ברכתו. לאון – אפיימנט בלעז

(יז) צַדִּיק ה' בְּכָל דְרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו¹⁸:
זכי יי בכל אורחתי וחסידי בכל עובדוי

(יח) קָרוֹב ה' לְכָל קְרָאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְאֵמֶת¹⁹:
קרב יי לכל דקרין ליה לכולהון דקרין יתיה בקשוט יקראוהו באמת

(יט) רִצּוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם²⁰:
רעות דחלוי יעבד וית בעותהון ישמע ויפרקנן ויושיעם

(כ) שׁוֹמֵר ה' אֵת כָּל אֲהָבָיו וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד:
נטר יי את כל רחמיו וית כל רשיעי ישיצי הרשעים ישמיד

(כא) תְּהַלֵּת ה' יְדַבֵּר פִּי וּיְבָרֵךְ כָּל בְּשָׂר שֶׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד²¹:
שבחא דיי ימלל פומי ויברכון כל בני בסרא שום קודשיה לעלמי עלמין

את ידך בזו פתיחה (דברים כח) יפתח ה' לך ובזו פתיחה (יחזקאל לז) הנה אני פותח את קברותיכם וגו'. ועי' ב"ר פ"כ סי' ט: גדולה מן הגאולה שהגאולה ע"י מלאך והפרנסה ע"י הקב"ה גאולה על ידי מלאך מניין שנאמר (בראשית מה) המלאך הגואל אותי מכל רע פרנסה על ידי הקב"ה שנאמר (תהלים קמו) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. ועי' שמ"ר פכ"ה סי' ג: (תהלים קמה) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו כל זמן שהספוג בידו פותח ידו אין טיפה יורד קפץ ידו הוא מוריד מים אבל הקב"ה אינו כן הספוג בידו שנאמר (שם סה) פלג אלהים מלא מים וכן (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים אם עצר אין המים יורדין שנאמר (איוב יב) הן יעצר במים ויבשו ואומר (דברים יא) ועצר את השמים ולא יהיה מטר פותח ידו המטר יורד שנאמר (שם כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב ואומר פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון לכל חי מזון אכ"כ אלא לכל חי רצון שהוא נותן לכאור"א רצונו מה שהוא מבקש.

¹⁸ עי' ב"ר פ"א סי' יא: מצדיק לצדיק מהקב"ה שנקרא צדיק דכתיב (תהלים קמה) צדיק ה' בכל דרכיו למשה שנקרא צדיק דכתיב (דברים לג) צדקת ה' עשה. ועי' מכילתא בא טז: כשהוא קורא בשמו יהו עונין אחריו בשכמל"ו וכן (תהלים ל"ד) גדלו ליי' אתי ונרוממה שמו יחדו. ר' אומר (משלי י') זכר צדיק לברכה כשהוא מזכיר את הצדיק צדיק חי העולמים שנא' (תהלים קמ"ה) צדיק ה' בכל דרכיו וגו' לברכה אמן. ועי' ספרי עקב יג: מה הקב"ה נקרא צדיק שנ' (תהלים קמה) צדיק ה' בכל דרכיו וחסידי בכל מעשיו אף אתה הוי צדיק. הקב"ה נקרא חסיד שנאמר' וחסידי בכל מעשיו אף אתה הוי חסיד.

¹⁹ עי' ויק"ר פ"ז סי' א: קרוב ה' לכל קוראיו יכול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת. ועי' במ"ר פ"א סי' ז: כתוב אחד אומר (תהלים קמה) קרוב ה' לכל קוראיו וכתוב אחד אומר (שם י) למה ה' תעמוד ברחוק עד שלא נחתם גז"ד קרוב ה' לכל קוראיו משנחתם גז"ד למה ה' תעמוד ברחוק. ועי' אסתר רבה פ"ז סי' יג: הקב"ה נקרא קרוב לישראל הה"ד (תהלים קמ"ה) קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ואין אומה קרובה להקב"ה אלא ישראל שנאמר (דברים ד') כה' אלהינו בכל קראנו אליו. ועי' תנחומא האזינו ד': פעמים קרוב שנא' (תהלים קמה) קרוב ה' לכל קוראיו פעמים אינו קרוב שנא' (משלי טו) רחוק מרשעים ה'. ועי' מכילתא בשלח ב: בשעה שמתפללין לו והוא קרוב להם שנא' (תהלים קמ"ה) קרוב ה' לכל קראיו.

²⁰ עי' ב"ר פ"ע סי' יא: יש לי גבורים בעלי גבורה זורוע שאומרים לפני הקב"ה דבר והוא עושה להם רצונם שנאמר (תהלים קמה) רצון יראי ועשה. ועי' ד"ר פ"ח סי' א: מיד ויסב חזקיהו פניו אל הקיר א"ל הקב"ה שמעתי את תפלתך וגו' והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה שכן כתיב (תהלים קמה) רצון יראי ועשה ואת שועתם ישמע ויושיעם. ועי' (פסיקתא רבה מג) רצון יראי ועשה למה שאין הקדוש ברוך הוא מפיר תפילתו ונתן לו מה שמבקשו זה דוד שכתב בו חבר אני לכל יראוך (שם קי"ט ס"ג). ועי' פרקי דרבי אליעזר לג: ר' זכריה אומר רצון יראי ועשה עשה הב"ה רצונו של נביא והרתה וילדה.

²¹ עי' מדרש תהלים עח: א"ר יודן, משקלס דוד להקב"ה בכל מיני קלוסין, מהו אומר בסוף, (תהלים קמד, כא) תהלת ה' ידבר פי, תהלה לקלוסו של הקב"ה. ועי"ש קד: משאמר דוד מאה

תהלת ה' ידבר פי – וגם כל בשר יברך את שם קדשו לעולם ועד

קמו

וְאֲנַחְנוּ נְבָרְךָ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּ וְאֲנַחְנָא נְבָרְךָ יְהוָה מִן הַשְּׁתָּא וְעַד עַלְמָא הַלְלוּיָהּ²²

וארבעים וחמשה מזמורים קילס להקב"ה, שנאמר (תהלים קמה, כא) תהלת יי' ידבר פי. ועיי"ש קמו: הצדיקים הם מקלסים אותו, והן נותנין לו הלל שאינו מניח את העניים. וכן הוא אומר, (ישעיה סו, ב) ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. למעלה מן הענין, שומר ה' את כל אוהביו וגו'. תהלת ה' ידבר פי. ולא אני עצמי בלבד, אלא, ויברך כל בשר וגו'. לכך נאמר, אהללה ה' בחיי אזמרה לאלהי בעודי. ועי' פסחים קיז ע"א: אמר רב חסדא הללויה סוף פירקא רבה בר רב הונא אמר הללויה ריש פירקא אמר רב חסדא חזינא להו לתילי דבי רב חנין בר רב דכתיב בהו הללויה באמצע פירקא אלמא מספקא ליה אמר רב חנין בר רבא הכל מודים בתהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד (הללויה) הללויה דבתריה ריש פירקא. ועי' מדרש תהלים קמו: בשעה שהקב"ה מפיל לרשעים לגהינם ומציל הצדיקים הם מקלסים אותו, והן נותנין לו הלל שאינו מניח את העניים. וכן הוא אומר, (ישעיה סו, ב) ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. למעלה מן הענין, שומר ה' את כל אוהביו וגו'. תהלת ה' ידבר פי. ולא אני עצמי בלבד, אלא, ויברך כל בשר וגו'.

²² עי' פדר"א כט: ישראל שהם נמולים תפלתם נכנסת לפני ה' כריח ניחוח שנ' ואנחנו נברך י.ה.